

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum tristitia magis noceat corpori, quàm aliæ animæ passiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

ad disciplinā suscipiendā, & praecipue eorū, per q̄ hō sperat se posse a tristitia liberari: & hoc mō in tribulatione murmuris hoies doctrinā Dei magis recipiūt.

AD II. Dicēdum, q̄ tam delectatio, q̄ dolor in quantum ad se trahunt animā intentionē, impediūt considerationem rationis, vnde in 7. Ethic. dicitur, q̄ impossibile est in ipsa delectatione uenire eorū aliquid intelligere: sed tamen magis trahit ad se intentionem animā dolor, quā delectatio. sicut ēt uideamus in rebus naturalibus, q̄ actio corporis naturalis magis intenditur in contrarium, sicut aqua calefacta magis patitur a frigido, ut fortius congelctur. Si ergo dolor, seu tristitia fuerit moderata, per accidens potest conferre ad addiscendum inquantū auferit superabundantiam delectationum, sed per se impedit, & si intendatur, totaliter auferit.

AD III. dicēdū, q̄ dolor exterior accidit ex lesione corporali, & ita magis hēt transmutationem corporalem adiunctā q̄ dolor interior, qui tñ est maior secundum illud quod est formale in dolore, qd̄ est ex parte animae. & iō dolor corporalis magis impedit contemplationem, quē requirit omnimodā quietē, q̄ dolor interior: & tamen ēt dolor interior si multū intendatur, ita trahit intentionem, ut non possit hō de nouo aliquid addiscere. unde & Greg. propter tristitiam intermisit Ezechielis expositionem.

ARTICVLVS II.

Vtrum aggrauatio animi sit effectus tristitię, uel doloris.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, q̄ aggrauatio animi non sit effectus tristitię. Dicitur. Apost. 2. ad Corinth. 7. Ecce hoc ipsum contristari uos secundum Deum, quantum in uobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem &c. sed sollicitudo & indignatio ad quandā erectionem animi pertinent, quā aggrauationi opponitur. non ergo aggrauatio est effectus tristitię.

¶ 2. Præter. Tristitia delectationi opponitur: sed effectus delectationis est dilatio, cui non opponitur aggrauatio, sed contractio. ergo effectus tristitię non debet poni aggrauatio.

¶ 3. Præter. Ad tristitiam pertinet absorbere, ut patet p̄ illud quod Apost. dicit 2. ad Corinth. 2. Ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui est eiusmodi: sed quod aggrauatur, non absorbetur, quinimmo sub aliquo ponderoso deprimitur: quod autem absorbetur, intra absorbens includitur. ergo aggrauatio non debet poni effectus tristitię.

SED CONTRA est, quod Greg. *Nyffe. & *Dam. ponunt tristitiam aggrauantem.

RESPON. Dicēdū, q̄ effectus passionū aīę q̄nq; metaphoricē nominatur secundū similitudinē sensibilem corporum, eo q̄ motus appetitus animalis sunt similes inclinationibus appetitus naturalis: & p̄ hūc modum feruor attribuitur amori, dilatio delectationi, & aggrauatio tristitię. Df. n. homo aggruari ex eo, q̄ aliquo pondere impeditur a proprio motu. Manifestū ē autē ex *prædictis, q̄ tristitia contingit ex aliquo malo p̄nti, quod quidē ex hoc ipso q̄ repugnat motui uolūtatis, aggrauat aīum, inquantū impedit ipsum ne fruatur eo quod uult: & si quidem non sit tāta uismali cōtristatus, ut auferat spem euadendi, licet animus aggraueretur quantum ad hoc, q̄ in p̄nti non potitur eo quod uult, remanet tamen motus ad repellēdū nociuū contristans. Si uerō superexeret uis mali in tñ, ut spem euasionis excludat, tunc simpliciter impeditur etiam interior motus

A animi angustiati, ut neq; hac, neq; illac diuertere ualeat: & quandoq; ēt impeditur exterior motus corporis, ita quod remaneat homo stupidus in seipso.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illa erectio animi prouenit ex tristitia quā est secundum Deū, propter spem adiunctam de remissione peccati.

AD SECVNDVM dicēdum, quod quantum ad motum appetituum pertinet, ad idem refertur contractio, & aggrauatio. Ex hoc. n. q̄ aggrauatur animus, ut ad exteriora libere progredi non possit, ad se ipsum retrahitur quasi in seipso contractus.

AD IIII. dicēdū, q̄ tristitia absorbere hoīem dī, qñ sic totaliter uis contristantis mali afficit animū, ut omnem spem euasionis excludat: & sic ēt eodē modo aggrauat & absorbet: quēdam. n. se consequitur in his quā metaphoricē dicitur, q̄ sibi repugnare uidentur, si secundum proprietatem accipiuntur.

ARTICVLVS III.

Vtrum tristitia, uel dolor debilitet omnem operationem.

AD TERTIVM sic proceditur. Vī, quod tristitia non impedit oēm operationem. Sollicitudo. n. ex tristitia causatur, ut patet p̄ autoritatē Apostoli *in ductā: sed sollicitudo adiuuat ad bñ operandū. Vñ Apost. dicit 2. ad Tim. 2. Sollicite cura teipsū exhibere operariū inconfusibile. ergo tristitia nō impedit operationē, sed magis adiuuat ad bñ operandū.

¶ 2. Præter. Tristitia causat in multis concupiscentiam, ut dicitur in 7. Ethic. sed concupiscentia facit ad intentionem operationis. ergo & tristitia.

¶ 3. Præter. Sicut quaedā operationes propriae sunt gaudentium, ita ēt quaedam operationes his qui contristantur, sicut lugere: sed unumquodque augetur ex sibi conuenienti. ergo aliqua operationes nō impediuntur, sed meliorantur propter tristitiam.

SED CONTRA est, qd̄ Philof. dicit in 10. Ethic. q̄ delectatio p̄ficit operationē: & eō uerfo, tristitia impedit.

RESPON. Dicēdū, quod sicut iā dictū est. *Tristitia quāque nō ita aggrauat, uel absorbet animum, ut oēm motum interiorē & exteriorē excludat: sed aliqui motus quāque; ex ipsa tristitia cāntur. Sic ergo operatio ad tristitiam dupliciter potest comparari. Vno mō, sicut ad id, de quo est tristitia: & sic tristitia quālibet operationem impedit. Nūquam. n. illud qd̄ cū tristitia facimus, ita bene facimus, sicut illud quod facimus eum delectatione, uel sine tristitia. cuius rō est: quia uoluntas est cā operationis humanā. unde quādo operatio est, de qua aliquis contristat, necesse est q̄ actio debilitetur. Alio mō, cōparatur operatio ad tristitiam sicut ad principium & ad cām, & sic necesse est q̄ operatio talis ex tristitia augeatur: sicut quātō aliquis magis tristatur de aliqua, tāto magis conat̄ ad expellēdā tristitiam, dū modo remaneat spes expellendi: aliqñ nullus motus, uel operatio ex tristitia causaret. Et p̄ hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum tristitia magis non noceat corpori, quam alia anime passiones.

AD QVARTVM sic proceditur. Vī, quod tristitia non inferat maxime corpori nocementum.

Tristitia. n. hēt eē spirituale in aīa: sed ea quā habent tñ esse spirituale, non causant trāsmutationem corporalē, sicut patet de intētionibus colorū, quā sunt in aere, a quibus nullū corpus coloratur. ex Prima Secunda S. Thomae.

Infra q. 39. ar. 3. ad 2. & q. 59. arti. 3. ad 2. * Ar. pręc. argu. 1.

Cap. 4. to. 5. Art. pręc.

Infra q. 41. ar. 1. co. & 4. di. 5. q. 2. ar. 3. q. 2. cor.

Cap. 11. non procul a fi. tom. 5.

Greg. li. 4. ap. 11. * Dam. li. 2. de fi. c. 14.

q. 36. arti.

go tristitia non facit aliquid corporale nocumētū. **F**
 ¶ 2 Præter. Si facit aliquid corporale nocumētum,
 hoc non est nisi in quantum habet corporalem trā-
 smutationem adiunctam: sed corporalis transmuta-
 tio inuenitur in omnibus animæ passionibus, ut su-
 pra dictum est. Ergo non magis tristitia, quàm aliæ
 animæ passiones, corpori nocet.

* q. 22. ar. 5.
 ad 3.
 Cap. 3. circa
 med. 10. 5.

¶ 3 Præter. Philoſophus dicit in 7. Ethic. quod ira, &
 concupiscentiæ quibusdam insanias faciunt, qd̄ ui-
 detur esse maximum nocumētum, cum rō sit ex-
 cellentissimum eorum quæ sunt in homine: despe-
 ratio etiam uidetur esse magis nociua, quàm tristitia,
 cum sit causa tristitiæ. ergo tristitia non magis nocet
 corpori, quàm aliæ animæ passiones.

SED CONTRA est, quod dicitur Prouerbiorum
 decimo septimo. Animus gaudens ætatem floridā
 facit; spiritus tristis exsiccat ossa. Et Prouerbiorum
 uigesimo quinto. Sicut tinea uestimēto, & uermis li-
 gno, ita tristitia uiri nocet cordi. Et Eccles. 38. A tri-
 stitia festinat mors.

RESPON. Dicendum, q̄ tristitia inter omnes ani-
 mæ passiones magis corpori nocet, cuius ratio est:
 quia tristitia repugnat humanæ uitæ quantum ad
 speciem motus sui, & non solum quantum ad men-
 suram, seu quantitatem, sicut aliæ animæ passiones.
 Conſistit. n. humana uita in quadam motione, quæ
 a corde in cætera membra diffunditur: quæ quidem
 motio conuenit naturæ humanæ secundum aliquā
 determinatam mensuram. Si ergo ista motio procedat
 ultra mensurā debitā, repugnet humanæ uitæ
 s̄m quantitatis mēsurā, non aut̄ secundum similitu-
 dinem speciei. Si autem impediatur processus huius
 motionis, repugnet uitæ secundum suam speciē.
 Est autem attendendum in omnibus animæ passio-
 nibus, quod transmutatio corporis, quæ est in eis
 materialis, est conformis & proportionata motui
 appetitus, qui est formalis, sicut in omnibus mate-
 ria proportionatur formæ. Illa ergo animæ passio-
 nes quæ important motum appetitus ad prosequēdum
 aliquid, non repugnant uitali motioni secundum
 speciem, sed possunt repugnare secundum quanti-
 tatem, ut amor, gaudium, desiderium, & huiusmo-
 di; & ideo ista secundum speciem suam iuuant natu-
 ram corporis, sed propter excessum possunt nocere.
 Passiones autem, quæ important motum appetitus
 cum fuga, uel retractione quadam, repugnant uitali
 motioni nō solum secundum quantitatem, sed etiā
 secundum speciem motus: & ideo simpliciter nocent,
 sicut timor & desperatio, & præ omnibus tristi-
 tia, quæ aggravat animum ex malo præſenti, cuius
 est fortior impressio, quàm futuri.

AD PRIMVM ergo dicēdum, q̄ quia anima natu-
 raliter mouet corpus, spiritalis motus animæ na-
 turaliter est causa transmutationis corporalis: nec est si-
 mile de spiritalibus intentionibus, quæ non habent
 naturaliter ordinem mouēdi alia corpora, quæ non
 sunt nata moueri ab anima.

AD SECUNDVM dicendum, quod aliæ passiones
 habent transmutationem corporalem conformem,
 secundum suam speciem motioni uitali; sed tristitia
 contrariam, ut supra dictum est. *

In corp. art.

AD III. dicēdū, q̄ ex leuiori causa impedit̄ usus
 rationis, q̄ corrumpatur uita, cum uideamus multas
 ægri tudines usum rationis tollere, quæ nondum adi-
 munt uitam: & tamē timor & ira maxime nocumen-
 tum corporale afferūt ex permissione tristitiæ, pp̄ ab-
 sentiam eius quod cupitur. Ipsa etiam tristitia quan-
 doque rationē aufert, sicut patet in his, qui propter
 dolorem in melancholiam, uel in maniam incidūt.

QVAESTIO XXXVIII.

De remedijs tristitię, seu doloris, in quin-
 que articulos diuisa.

DEINDE considerandum
 est de remedijs doloris
 seu tristitiæ.

ET CIRCA hoc quærun-
 quinque.

¶ Primo, Vtrum dolor, uel tri-
 stitia mitigetur per quamlibet de-
 lectationem.

¶ Secundo, Vtrū mitigetur per
 s̄ctum.

¶ Tertio, Vtrum per compas-
 sionem amicorum.

¶ Quarto, Vtrum per contempla-
 tionem ueritatis.

¶ Quinto, Vtrum per somnum,
 & balnea.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum dolor, uel tristitia mitigetur
 per quamlibet delectationem.

AD PRIMVM sic proceditur.

Vt, q̄ non quilibet delecta-
 tio mitiget quemlibet dolorem,
 seu tristitiam. Non. n. delectatio
 tristitiam mitigat, nisi in quātum
 ei contrariatur. Medicina. n. sunt
 per contraria, ut d̄ in 2. Eth. * sed
 non quilibet delectatio cōtraria-
 tur cuiuslibet tristitiæ, ut supra di-
 ctum est. * ergo non quilibet de-
 lectatio mitigat quilibet tristitiā.

¶ 2 Præter. Illud quod causat tristi-
 tia, non mitigat tristitiam: sed ali-
 que delectationes causant tristi-
 tiam, quia, ut dicitur in 9. Ethic. *
 Malus tristatur, quoniam delecta-
 tus est. non ergo omnis delecta-
 tio mitigat tristitiam.

¶ 3 Præter. A ug. dicit in 4. Conse-
 quentiæ quod ipse fugit de patria, in qua
 conuersus solitus erat cum ami-
 co suo iam mortuo: minus eum
 querebat oculi eius, ubi cum ui-
 dere solebant. ex quo accipi pōt,
 quod illa, in quibus nobis amici
 mortui, uel absentes communica-
 uerunt, efficiuntur nobis de eorū
 morte, uel absentia dolentib. one-
 rosa. sed maxime communicaue-
 runt nobis in delectationib. ergo
 ipse delectationes efficiunt nobis
 dolētib. onerosę. non ergo quilibet
 delectatio mitigat quilibet tristitiā.

SED CONTRA est, quod Philoſ.
 dicit in 7. Ethic. quod expellit de-
 lectatio tristitiam, & quæ cōtraria, & quæ contingens
 si sit fortis.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex * prædictis pa-
 tet, Delectatio est quedam quies appetitus in bono
 conuenienti, tristitia autem est ex eo quod repugnat
 appetitui. unde sicut se habet delectatio ad tristitiā
 in motibus appetitiuis, sic se habet in corporibus
 quod

¶ Super quæst. uiginti
 octo articulum
 primum.

¶ In quæst. 38. duo tan-
 tum occurrunt no-
 tanda. Primum est in
 2. art. in responſioni-
 bus ad 1. & 3. quod
 in flente sunt tria, ip-
 se tristitans, obiectum
 contritans, & effec-
 ctus tristitię, puta fle-
 re. & sunt duæ con-
 trariæ habitudines
 inter tristitatum, &
 contritans, & in-
 ter tristitatum, & effe-
 ctum. Nam inter il-
 la est habitudo discō-
 uenienciæ, inter ista
 conuenientiæ. & pro-
 pterea effectus ipse,
 puta fleus habens
 in se utrunque, & est
 effectus conſon⁹
 tristi. & præſentat ob-
 iectum contritans
 ut causam, licet ratio
 ne obiecti tristitiam
 auget, propter quod
 & fleus cōtinuatur,
 receptione tamen
 sui delectat, & tristi-
 tiam minuit. & quia
 res magis ratione sui
 quam alterius iudicatur:
 ideo simpliciter
 conceditur, quod fleus
 conuenit tristitiæ.
 Secundum est in art.
 4. ad secundum, quo
 modo intellectus spe-
 culatiuus mouetur
 peritum etiam in-
 tiorum: sunt enim in
 cōtemplatione duo,
 obiectum, & contem-
 platio eius. Et ex
 prædictis patet, quod
 contemplatio hęc
 in cōstituitio intel-
 lectus in obiectum
 conuenit. Et pro-
 pterea licet contem-
 platio triangulum ha-
 bere tres angulos, ex
 parte rei contemplat-
 æ nihil dicat, unde
 appetitus mouetur
 quia tamen ista con-
 templatio coniungit
 conuenit bono in
 intellectus, quod est
 uerum, ex hac par-
 te habet vñ mouetur
 appetitum sicut quæ
 libet alia cōstituitio
 in conuenit bono.
 Et inde est, quod in
 quocunque genere
 qui apprehendat se
 cognoscere, delectat
 magis, & minus s̄m
 quod